

ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Жданова Максима Миколайовича

на тему «Інтерпретація жанру кантати в українській хоровій музиці
останньої третини ХХ – ХХІ століть»,

поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 025 – Музичне мистецтво

1. Актуальність теми та її зв'язок з планами наукових робіт установи.

Актуальність теми дослідження полягає в необхідності вивчення специфіки інтерпретації жанру кантати в українському хоровому мистецтві ХХ – початку ХХІ століття.

В умовах складних художніх процесів постсучасності для вітчизняної музичної науки і художньо-виконавської практики особливого значення набуває питання інтерпретування феноменів українського хорового мистецтва, що виявляють глибинні зв'язки з архетипами національної культури, спираються на її ментальні коди і духовно-аксіологічні маркери, та демонструють принципову відкритість до інноваційних перетворень, релевантних інтелектуально-духовним запитам і художньо-естетичним настановам сьогодення.

З цих позицій актуалізується звернення до кантатного жанру у часопросторі української хорової музики останньої третини ХХ – ХХІ ст. – значимий період, що триває і нині, в який масштабність репрезентації даного виду творчості, його високий статус і художній сенс в національному мистецтві підтверджується широким полем реалізації оригінальних авторських концепцій.

Українське хорове мистецтво останньої третини ХХ – ХХІ ст. є різноманітним в музично-авторських та виконавських проявах. Творчі інтенції митців-шістдесятників, зумовлені тенденціями демократизації суспільства, докорінне оновлення суспільно-політичного життя в 90-ті роки ХХ ст., зміна ціннісних орієнтирів суттєво вплинули на хід історико-культурного й художнього процесів в Україні, процеси національного духовного відродження та спричинили появу неординарних за стильовими орієнтирами, жанровими особливостями й образністю творів новітнього українського мистецтва. Трактування масштабних хорових і вокально-інструментальних жанрів українськими композиторами цього періоду набуває особливого значення у зв'язку з тенденцією до поглибленої рефлексії та стильової індивідуалізації в інтонаційно-художньому відображенні картини світу, а також пошуку нових композиторських технологій, лексичних і виразових засобів, прийомів хорового письма, що дозволяють розкрити у творах нові грані образно-емоційного змісту та різнобічно утілити їх у виконавсько-інтерпретаційних версіях.

Виникає питання щодо вивчення особливостей трактування кантати з наукових позицій сучасної теорії жанрів та в аспектах інтерпретації, враховуючи досвід культурної екзистенції кантати в європейській художній свідомості та національній мистецькій традиції. Значний інтерес становить розгляд української кантатної творчості в її новітніх проявах та інтерпретаційних версіях (композиторських та виконавських) і у зв'язках з попередніми етапами розвитку. У зв'язку з цим, **актуальність теми дослідження** є багатоскладовою та визначається:

- суттєвою художньою вагомістю та значущістю хорових здобутків українських митців останньої третини ХХ – ХХІ ст. у кантатному жанрі;
- недостатністю розкриття в дискурсі сучасного музикознавства питань функціонування кантати як самостійного різновиду художньої творчості;
- відсутністю вичерпного музикознавчого висвітлення специфіки кантати з позицій сучасної теорії жанру та настанов інтерпретології;
- необхідністю наукового вивчення кантатного жанру в українській хоровій творчості у зв'язку з інноваційними тенденціями його розвитку у контексті художніх трансформацій останньої третини ХХ – поч. ХХІ ст.;
- нагальною потребою в усебічній розробці питань смислової взаємодії сучасних хорових композицій з традиціями канонічних і фольклорних жанрів, переосмислених в авторській свідомості, та репрезентованих у кантатному жанрі на різних рівнях інтонаційної цілісності;
- вимогами виконавсько-хорової практики у тлумаченні музичного досвіду у кантатно-жанровій сфері творчості.

Дисертацію виконано на кафедрі теорії та історії музики Харківської державної академії культури відповідно до комплексної науково-дослідної теми «Вітчизняна та світова культура: історико-теоретичні аспекти» (державний реєстраційний номер: 0109U000511), а також наукової теми кафедри теорії та історії музики «Музика і музикознавство в контексті світового культурного часопростору». Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Харківської державної академії культури, протокол № 4 від 27 листопада 2020 р.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що в ньому **уперше у музикознавстві:**

- здійснено концептуалізацію та визначено специфіку композиторської та виконавської інтерпретації жанру кантати в українському хоровому мистецтві останньої третини ХХ – ХХІ ст.;
- обґрунтовано детермінанти розширення семантичного простору та тенденції жанрово-стильової модернізації жанру кантати в контексті трансформаційних процесів в українській музиці останньої третини ХХ – ХХІ ст.;
- виявлено провідні типи і жанрово-стильові різновиди кантати за участю хору (нефольклорний та неосакральний) та розглянуто їх особливості;

– уведено в науково-дослідницьке поле української музикології хорові твори О. Польового в кантатному жанрі («Різдвяна», «Веснянки») та здійснено їх мистецтвознавчий та виконавський аналіз;

– аргументовано із сучасних наукових позицій поняття «кантатність», «кантатно-жанрова стилістика»;

– виявлено особливості формоутворення, фактури та музичної семантики аналізованих хорових творів українських авторів у кантатному жанрі;

– осмислено традиції експлікації та з'ясовано контексти сучасного розуміння жанру кантати в музикознавчому дискурсі;

– простежено шляхи історичної кристалізації жанрової моделі кантати та етапи еволюції жанру в європейській художній свідомості Нового часу;

– осмислено хорову творчість А. Гайденка у контексті взаємодії фольклорного і авторського типів мислення на жанровому матеріалі кантати;

– визначено специфіку композиторської інтерпретації жанру кантати у творчості А. Гайденка на основі композиційно-драматургічного, інтонаційно-стильового і жанрового аналізу циклу «Чотири дійства», виявлено у типі хорового письма стильові прояви неофольклоризму та звернення до сучасних композиторських технік;

– висвітлено особливості мистецького трактування Різдвяної тематики у «Різдвяній кантаті» О. Польового;

– розглянуто аспекти виконавської інтерпретації хорових творів українських композиторів в кантатному жанрі (А. Гайденка, О. Польового, М. Скорика) та підходи до її здійснення з позицій диригентсько-хорової практики.

Удосконалено:

– уявлення про жанр кантати у контексті художньо-стильових трансформацій національної музичної культури та українського хорового мистецтва;

Набуло подальшого розвитку дослідження проблем композиторської та виконавської інтерпретації у сфері хорового мистецтва.

Уточнено і доповнено:

– зміст поняття «кантата», «хорова кантата» у контексті теорії жанру.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і результатів забезпечено застосуванням комплексу наукових методів, адекватних меті, об'єкту, предмету та завданням дослідження; практичним аналізом стану досліджуваної проблеми в теорії та практиці; апробацією й упровадженням результатів дослідження в практику роботи мистецьких закладів вищої освіти.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його матеріалів у лекційних курсах мистецьких закладів вищої освіти, зокрема: «Історія української музики», «Історія та теорія хорового мистецтва», «Хорознавство», «Сучасна музика», «Хорова література»,

«Музична інтерпретація», «Аналіз музичних творів» закладів вищої освіти України мистецького й гуманітарно-культурологічного спрямування.

Повнота опублікування результатів дослідження. За темою дисертаційного дослідження опубліковано дванадцять одноосібних публікацій, з них – чотири статті у фахових виданнях, рекомендованих МОН України категорії «Б»; вісім тез доповідей, виданих у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

***Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації:
Статті в наукових фахових виданнях України***

1. Жданов М. Принципи циклоутворення хорової кантати А. П. Гайдена «Чотири дієства» як предмет герменевтичного дослідження // *Культура України. Серія : Мистецтвознавство : зб. наук. пр. Вип. 61. Харків : ХДАК, 2018. С. 86-93. DOI : <https://doi.org/10.31516/2410-5325.061.09>.*

2. Жданов М. Інтонаційна символіка хорової кантати О. Польового «Веснянки» (на вірші І. Франка) // *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті : зб. наук. пр. № 3 / Харків. держ. акад. дизайну та мистецтв. Харків : ХДАДМ, 2019. С. 87–91.*

3. Жданов М. Еволюція кантатно-ораторіального жанру у творчості українських композиторів // *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. Вип. 37. Т. 2. Дрогобич : Видав. дім «Гельветика», 2021. С. 11–15. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/37-2-2>.*

4. Жданов М. Специфіка виконавської інтерпретації поеми-кантати «Гамалія» М. Скорика // *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. Вип. 61. Т. 2. Дрогобич : Видав. дім «Гельветика», 2022. С. 52–57. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-2-8>*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Жданов М. Хорова музика в авторській свідомості О. Щетинського // *Диригентсько-хорова освіта: синтез теорії та практики : матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. (29 жовт. 2020 р.) / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського / під ред. проф. Белік-Золотарьової Н.А. та доц. Батовської О.М. Харків : ТОВ «Планета-Прінт», 2020. С. 105–106.*

6. Жданов М. Інтеграційні процеси в контексті семантичної еволюції жанру кантати в українській хоровій музиці останньої третини ХХ–ХХІ ст. // *Культурологія та соціальні комунікації : інноваційні стратегії розвитку : матеріали міжнар. наук. конф. (26–27 листоп. 2020 р.) / Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2020. С. 367–368.*

7. Жданов М. Напрями розвитку хорової кантати у творчості українських композиторів другої половини ХХ – початку ХХІ ст. // *Диригентсько-хорова освіта: синтез теорії та практики : матеріали*

II Всеукр. наук.-практ. конф. (25 жовт. 2018 р.) / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського, XXV Міжнар. муз. фестиваль «Харківські Асамблеї». Харків, 2018. С. 82–85.

8. Жданов М. Жанрові пріоритети хорової творчості О. Г. Польового // Культура та інформаційне суспільство XXI століття : матеріали Всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених (18–19 квіт. 2019 р.) / Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2019. С. 93–95.

9. Жданов М. Жанр кантати у творчості харківських композиторів останньої третини XX століття // Диригентсько-хорова освіта: синтез теорії та практики : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (31 жовт. 2019 р.) / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського / під ред. проф. Белік-Золотарьової Н. А. та доц. Батовської О. М. Харків : ТОВ «Планета-Прінт». С. 81–83.

10. Жданов М. Принципи внутріжанрової диференціації хорової творчості А. П. Гайденко // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матеріали міжнар. наук. конф. (23–24 листоп. 2017 р.) / Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2017. С. 318–31.

11. Жданов М. Модифікації жанру кантати в українському хоровому мистецтві // The II International Scientific and Practical Conference «Modern issues of practice and theory» (January 17–19, 2022). London, Great Britain, 2022. P. 38–41.

12. Жданов М. Синтез традиційного та новаторського у хорових творах Карла Дженкінса // The VIII International Scientific and Practical Conference «Current challenges of science and education» (April 8–10, 2024). Berlin, Germany, 2024. P. 219–221.

Результати дисертаційної роботи повністю відображено в публікаціях. У тексті дисертації фактів порушення академічної доброчесності не виявлено.

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати та висновки дисертаційного дослідження одержано здобувачем особисто. 12 публікацій за темою дослідження – одноосібні.

Апробація результатів дисертації. Дисертаційна робота пройшла обговорення на засіданнях кафедри теорії та історії музики ХДАК, а також була представлена у вигляді доповідей на 10 науково-теоретичних, науково-практичних та науково-творчих конференціях. Серед них: 6 міжнародних: «Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку» (Харків, ХДАК, 2017, 2019); «Бетховен та XXI сторіччя: європейській простір мистецької освіти» (Харків, ХНУМ ім. І. П. Котляревського, 2020); «Мистецтво та шляхи його осмислення в дослідженнях молодих науковців» (Харків, ХНУМ ім. І. П. Котляревського, 2020); «Modern issues of practice and theory» (Лондон, Великобританія, 2020); «Current challenges of science and education», (Берлін, Німеччина, 2024); 4 всеукраїнські: «Диригентсько-хорова освіта: синтез теорії та практики» (Харків, ХНУМ ім. І. П. Котляревського,

2018; 2019, 2020); «Культура та інформаційне суспільство XXI століття» (Харків, ХДАК, 2019).

Результати наукового дослідження М. Жданова «Інтерпретація жанру кантати в українській хоровій музиці останньої третини XX – XXI століть», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 – «Музичне мистецтво», обговорено і схвалено на засіданні фахового семінару кафедри теорії та історії музики Харківської державної академії культури.

2. Відповідність дисертації вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Дисертаційна робота М. Жданова «Інтерпретація жанру кантати в українській хоровій музиці останньої третини XX – XXI століть», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 Музичне мистецтво, містить раніше не захищені й одержані особисто автором наукові результати у сфері теорії і історії хорового мистецтва, які в сукупності розв'язують проблему інтерпретації жанру кантати в українській хоровій музиці, подану крізь призму аналізу творів сучасних композиторів та виконавських утілень.

Дисертація Жданова Максима Миколайовича «Інтерпретація жанру кантати в українській хоровій музиці останньої третини XX – XXI століть», є самостійною науковою працею, яка за своїм змістом, рівнем новизни й практичним значенням одержаних результатів відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 і може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» у разовій спеціалізованій вченій раді.

Головуюча на засіданні фахового семінару:

доктор мистецтвознавства,
професор, професор кафедри
теорії та історії музики Харківської
державної академії культури

Ірина ПОЛЬСЬКА